

DECIZII ALE CURȚII CONSTITUȚIONALE

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIA Nr. 592
din 15 iulie 2020

referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru declararea zilei de 4 iunie
Ziua Tratatului de la Trianon

Valer Dorneanu	— președinte
Cristian Deliorga	— judecător
Marian Enache	— judecător
Daniel Marius Morar	— judecător
Mona-Maria Pivniceru	— judecător
Gheorghe Stan	— judecător
Livia Doina Stanciu	— judecător
Elena-Simina Tănăsescu	— judecător
Varga Attila	— judecător
Andreea Costin	— magistrat-asistent

socială generală, fiind, prin esența și finalitatea ei constituțională, un act cu aplicabilitate generală. Prin definiție, legea, ca act juridic de putere, are caracter unilateral, dând expresie exclusiv voinței legiuitorului, ale cărei conținut și formă sunt determinate de nevoia de reglementare a unui anumit domeniu de relații sociale și de specificul acestuia. Or, în măsura în care domeniul de incidență a reglementării este determinat concret, dată fiind rațiunea *intuitu personae* a reglementării, aceasta are caracter individual, ea fiind concepută nu pentru a fi aplicată unui număr nedeterminat de cazuri concrete, în funcție de încadrarea lor în ipoteza normei, ci, *de plano*, într-un singur caz, prestabilit fără echivoc (Decizia nr. 600 din 9 noiembrie 2005, Decizia nr. 970 din 31 octombrie 2007, Decizia nr. 494 din 21 noiembrie 2013, Decizia nr. 574 din 16 octombrie 2014 sau Decizia nr. 249 din 19 aprilie 2018).

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a dispozițiilor Legii pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon*, obiecție formulată de Președintele României.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr. 2.896 din 5 iunie 2020 și constituie obiectul Dosarului nr. 678A/2020.

3. În motivarea obiecției de neconstituționalitate se arată, în esență, că legea criticată încalcă art. 1 alin. (4), art. 61 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție, întrucât nu are un caracter normativ, ci unul pur enunțativ/declarativ, privește un caz individual, lipsit de efecte juridice, iar obiectul său de reglementare nu este determinat în mod clar. Având caracter pur declarativ, astfel cum se deduce atât din titlu, cât și din dispozițiile art. 1, legea criticată nu poate constitui în mod efectiv drepturi și obligații, fiind de natură să determine ambiguități cu privire la efectele pe care le-ar putea produce. Legea criticată nu reglementează un anumit domeniu de relații sociale, ci doar prestabilește, fără echivoc și într-un singur caz, declararea zilei de 4 iunie ca zi a Tratatului de la Trianon. Așadar, deși legea, ca act normativ, trebuie să fie un act cu aplicabilitate generală și să vizeze un interes general al societății, legea supusă controlului de constituționalitate este circumstanțiată doar declarării zilei de 4 iunie ca zi a Tratatului de la Trianon și nu rezultă cu claritate care este interesul social general vizat. O asemenea sferă de reglementare este de esență a unei simple declarații a Parlamentului, a unui anunț, fără caracter normativ.

4. În continuare, se subliniază faptul că declararea unor asemenea zile nu se încadrează în ipoteza reglementării de ordin primar, deci printr-o lege, drept urmare Parlamentul, acționând *ultra vires*, a intrat în aria de competență a autorităților executive. Parlamentul nu poate legifera „în scopul marcării Zilei Tratatului de la Trianon” și să prevadă desfășurarea unor manifestări organizate la nivel național și local, „consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon”. Prin urmare, instrumentul juridic prin intermediul căruia este realizat acest act de declarare a zilei de 4 iunie ca Ziua Tratatului de la Trianon este unul eronat, întrucât această declarație *per se* nu poate fi impusă și/sau realizată printr-o lege, ca act juridic al Parlamentului, ci se poate realiza doar printr-un act de nivel secundar, executiv/administrativ ori poate îmbrăca, eventual, forma unei declarații cu caracter politic. În susținerea acestor critici este invocată jurisprudența Curții Constituționale referitoare la fizionomia juridică a legii, prin care s-a reținut că aceasta, ca act juridic al Parlamentului, reglementează relații

5. Referitor la încălcarea dispozițiilor constituționale ale art. 1 alin. (5) și ale art. 16 alin. (1), se susține, în esență, că legea criticată este echivocă și nu prezintă claritate în privința conținutului reglementării. Astfel, din titlul și conținutul legii supuse controlului de constituționalitate nu se poate determina cu precizie care sunt relațiile sociale reglementate, obiectul acesteia nefiind unul determinat, fixat în mod clar și neechivoc. Legea criticată nu impune, prin normele sale, reguli sau principii generale clare, care să orienteze întreaga reglementare, aceasta fiind lacunară și cu privire la destinatarii săi și la conduita acestora, aceștia neputând fi precizați sau identificați prin intermediul dispozițiilor referitoare la organizarea manifestărilor pentru marcarea Zilei Tratatului de la Trianon. Sub acest aspect, legea criticată contravine art. 1 alin. (5) din Constituție în componentele sale referitoare la stabilitatea raporturilor juridice și la calitate prin raportare la art. 3 alin. (1) coroborat cu art. 52 din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative. În susținerea acestei critici de neconstituționalitate sunt invocate considerentele deciziilor Curții Constituționale nr. 1 din 10 ianuarie 2014, nr. 1 din 14 ianuarie 2015 și nr. 61 din 7 februarie 2017, referitoare la importanța stabilirii obiectului unei reglementări.

6. Din analiza motivelor care au stat la baza elaborării propunerii legislative, respectiv reglementarea măsurilor adecvate pentru marcarea corespunzătoare la nivel național și local a zilei de 4 iunie ca Ziua Tratatului de la Trianon, document politic și juridic de o importanță deosebită pentru națiunea română, precum și a dispozițiilor art. 2 din legea criticată, rezultă că scopul reglementării este acela de a scoate în evidență importanța respectivului tratat prin organizarea unor manifestări cultural-educative și științifice. Având în vedere acestea, se apreciază că scopul reglementării, imprecis determinat, riscă să rămână neatins, întrucât organizarea respectivelor manifestări poate fi de natură să dea naștere unor evenimente contrare celor urmărite de legiuitor.

7. În continuare, se arată că, deși se intenționează stabilirea cadrului normativ în care autoritățile și instituțiile publice pot acționa, art. 2 din legea criticată instituie doar o posibilitate, lăsând la alegerea acestora acordarea sprijinului material și logistic pentru organizarea și desfășurarea manifestărilor

respective. Prin urmare, aceste dispoziții legale au doar caracter de recomandare, fiind lipsite de efecte în aplicare. De asemenea, se apreciază că dispozițiile legale sunt lipsite și de previzibilitate, deoarece nu rezultă care este criteriul obiectiv de alocare a sumelor pentru respectivele manifestări publice, ceea ce este de natură a da naștere unui subiectivism al autorităților și instituțiilor publice care ar putea aplica discreționar aceste norme. Prin urmare, în lipsa instituirii unor norme care să prevadă obligații clare și certe pentru finanțarea acestor manifestări publice, consideră că legea dedusă controlului de constituționalitate este lipsită de claritate și previzibilitate, ceea ce poate determina incoerență și instabilitate în viitoarea sa aplicare.

8. Tot sub aspectul exigențelor de calitate a legii se arată că art. 3 din legea criticată, care instituie obligația Guvernului și a autorităților administrației publice centrale și locale de a lua măsurile necesare pentru ca în ziua de 4 iunie, Ziua Tratatului de la Trianon, să fie arborat drapelul României, nu se încadrează în niciuna din ipotezele normei prevăzute expres și limitativ la art. 3 din Legea nr. 75/1994 privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice, cu completările ulterioare. De aceea, se apreciază că norma instituită la art. 3 alin. (1) din legea supusă controlului de constituționalitate nu este corelată cu dispozițiile acelor norme la care face trimitere, respectiv cu cele prevăzute la art. 3 din Legea nr. 75/1994, aspect ce nesocotește cerințele de claritate și previzibilitate ale legii, astfel cum acestea au fost dezvoltate în jurisprudența constituțională cu privire la cerințele de calitate a legii. În susținerea acestor critici este invocată jurisprudența Curții Constituționale referitoare la exigențele de calitate ale legii, respectiv Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, Decizia nr. 681 din 27 iunie 2012 sau Decizia nr. 447 din 29 octombrie 2013.

9. Sub aspectul discriminării, se arată că lăsarea finanțării manifestărilor prevăzute prin legea criticată la latitudinea autorităților și instituțiilor publice poate da naștere unor comportamente discriminatorii acestora. Aceste prevederi pot fi de natură să stabilească un privilegiu pentru anumite autorități de la nivel local, în funcție de apartenența politică a acestora, creându-le posibilitatea de a abona și a acestora un comportament diferențiat, subiectiv, în distribuirea respectivelor fonduri.

10. În ceea ce privește încălcarea dispozițiilor art. 73 alin. (3) lit. t) prin raportare la art. 31 alin. (5) din Constituție, se arată, în esență, că, întrucât organizarea serviciilor publice de radio și de televiziune este rezervată, prin Constituție, domeniului legii organice, modificările legislative asupra acesteia pot fi operate numai printr-o normă de aceeași natură. Astfel, reglementarea cuprinsă în art. 3 alin. (2) al legii criticate reprezintă o modificare implicită a dispozițiilor Legii nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune, lege cu caracter organic, și, prin urmare, această intervenție legislativă ar fi trebuit să se realizeze, de asemenea, tot printr-o lege cu caracter organic. În acest sens, se menționează Decizia Curții Constituționale nr. 52 din 1 februarie 2018.

11. Se mai susține că prin legea dedusă controlului de constituționalitate, prevederile Legii nr. 41/1994 referitoare la obiectul de activitate al celor două servicii publice sunt modificate implicit, stabilind în sarcina acestora și includerea în programele lor a emisiunilor ori a altor aspecte de la manifestările dedicate Zilei Tratatului de la Trianon. În concluzie, legea, prin modul în care a fost adoptată, încalcă dispozițiile constituționale referitoare la domeniile rezervate legilor organice stabilite de art. 73 alin. (3) lit. t) coroborat cu art. 31 alin. (5), cu consecința neconstituționalității legii în ansamblul său.

12. În conformitate cu dispozițiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, sesizarea a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, precum și Guvernului, pentru a comunica punctele lor de vedere.

13. **Președintele Senatului** apreciază că obiecția de neconstituționalitate formulată este neîntemeiată și, în consecință, solicită respingerea acesteia. Arată, în esență, că nu există un impediment de tehnică legislativă ca titlul unui act normativ să fie enunțiativ sau declarativ, iar în structura legii criticate, doar art. 1 are caracter declarativ („Se declară ziua de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon*”), dar textul acesta este pe deplin justificat și concordă cu titlul legii. Enunțul declarativ este de esența legii, iar lipsa acestui caracter al normei juridice cuprinse în art. 1 ar fi generat neclaritatea legii. De asemenea, susținerea potrivit căreia obiectul reglementării nu este determinat în mod clar, iar aceasta are un caracter pur enunțiativ este contrazisă de art. 2 și 3 ale legii, care alături de art. 1 au caracter normativ determinat și clar. Referitor la interesul social general vizat al legii criticate, menționează că acesta rezultă din chiar art. 2, respectiv organizarea la nivel național și local de manifestări cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon. Referitor la jurisprudența Curții Constituționale invocată în susținerea acestor critici, arată că aceasta nu are relevanță în cauză, întrucât deciziile invocate se referă la obiecții de neconstituționalitate aduse în mod justificat altor acte normative.

14. În continuare arată că Parlamentul, prin adoptarea legii criticate, nu și-a arogat o competență de reglementare care ar reveni autorității executive, exigențele respectării principiului separației celor trei puteri ale statului nu interzic Parlamentului să stabilească pe seama și în sarcina Guvernului și a altor autorități ale administrației publice centrale și locale anumite îndatoriri care, de altfel, se înscriu în sfera de competență a autorităților publice înscrise. Art. 3 din legea criticată stabilește în sarcina Guvernului și a autorităților administrației publice centrale și locale sarcina de a lua măsurile necesare prevăzute în textul legal vizat. Prin urmare nu sunt încălcate dispozițiile constituționale ale art. 1 alin. (4), ale art. 61 alin. (1) și ale art. 147 alin. (4).

15. Referitor la criticile autorului obiecției de neconstituționalitate raportate la art. 1 alin. (5) din Constituție, potrivit cărora legea ar fi echivocă, neclară în privința conținutului reglementării, pentru că nu se poate determina cu precizie care sunt relațiile sociale reglementate, pentru că obiectul legii nu este determinat și pentru că legea nu ar impune reguli sau principii generale clare, se apreciază că aceste susțineri reprezintă, în realitate, critici de oportunitate, și nu de constituționalitate. Oportunitatea criticilor rezultă și din afirmația că organizarea manifestărilor cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon, prevăzute în art. 2 alin. (1) al legii, „poate fi de natură să dea naștere unor evenimente contrare celor urmărite de legiuitor”, întrucât acestea nu sunt susținute de un studiu de impact sau anchete sociologice ori alte documentări de specialitate sau informări.

16. Se apreciază că este lipsită de temei și critica potrivit căreia obligația instituită de lege în sarcina Guvernului și a altor autorități ale administrației publice, de a lua măsuri pentru arborare în ziua de 4 iunie a drapelului României, nu ar avea suport legal. Legea criticată se referă în art. 2 alin. (1) la organizarea unor manifestări cultural-educative și științifice, ipoteza arborării temporare a drapelului național în cadrul unor festivități și, după caz, a unor ceremonii oficiale are acoperire legală în art. 3 lit. b) din Legea nr. 75/1994, care prevede că drapelul României se arborează temporar „cu ocazia festivităților și ceremoniilor oficiale cu caracter local, național și internațional în locurile unde acestea se desfășoară”. Așadar, nici dispozițiile

art. 1 alin. (5) și ale art. 16 alin. (1) din Constituție nu sunt încălcate.

17. Nici critica formulată prin raportare la dispozițiile art. 73 alin. (3) lit. t) coroborate cu art. 31 alin. (5) din Constituție, cu consecința neconstituționalității legii în ansamblul său, nu are un suport real, deoarece dispozițiile art. 3 alin. (2) din Legea nr. 41/1994 și nu au nicio repercusiune asupra obiectului de activitate al celor două servicii publice, respectiv Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune.

18. Guvernul apreciază că obiecția de neconstituționalitate formulată este întemeiată. În ceea ce privește criticile de neconstituționalitate formulate prin raportare la art. 1 alin. (4), art. 61 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție se arată, în esență, că legea criticată în cauză nu respectă exigențele constituționale privitoare la caracterul general și impersonal al legii, întrucât domeniul de incidență este stabilit în mod concret și singular, motiv pentru care legea criticată capătă caracter individual. Aceasta are un caracter declarativ, nu reglementează drepturi și obligații în sarcina unor subiecte de drept, precum și de recomandare, legiuitorul utilizând formule precum „*autoritățile pot sprijini*”. Parlamentul nu poate legifera în mod abuziv și discreționar, încălcând misiunea și finalitatea constituțională a unui act normativ.

19. Cu privire la criticile de neconstituționalitate formulate prin raportare la art. 1 alin. (5) și art. 16 alin. (1) din Constituție, se susține că art. 2 din legea criticată creează incertitudine juridică de natură să afecteze principiul securității raporturilor juridice. Astfel, prin alin. (1) al art. 2 din lege se instituie obligația organizării unor manifestări științifice, iar la alin. (2) și (3) se instituie doar posibilitatea sprijinirii din punct de vedere material, logistic și financiar a acestor manifestări.

20. De asemenea, este încălcat și principiul egalității în drepturi ca o consecință a faptului că actul normativ criticat nu respectă exigențele constituționale privitoare la caracterul general și impersonal al legii.

21. În ceea ce privește criticile formulate prin raportare la art. 73 alin. (3) lit. t) și art. 31 alin. (5) din Constituție, se arată că o lege ordinară nu poate modifica o lege organică. Astfel, art. 3 alin. (2) din legea criticată reglementează cu privire la obiectul de activitate al serviciilor publice de radio și televiziune, instituind obligația includerii în programele acestora de emisiuni ori aspecte de la manifestările dedicate zile de 4 iunie. În acest mod se influențează politica editorială a acestor servicii și se afectează autonomia funcțională a acestora.

22. La dosarul cauzei, domnul Titus Corlățean, vicepreședinte al Senatului, a depus, în calitate de *amicus curiae*, un memoriu cu privire la obiecția de neconstituționalitate formulată.

23. La termenul de judecată fixat pentru data de 8 iulie 2020, Curtea, având în vedere cererea de amânare a dezbaterilor asupra cauzei, a amânat dezbaterile pentru data de 15 iulie 2020, dată la care a pronunțat prezenta decizie.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, punctele de vedere ale președintelui Senatului și Guvernului, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispozițiile legii criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr. 47/1992, reține următoarele:

24. Curtea Constituțională a fost legal sesizată, potrivit dispozițiilor art. 146 lit. a) din Constituție, precum și ale art. 1, 10, 15 și 18 din Legea nr. 47/1992, republicată, să soluționeze obiecția de neconstituționalitate.

25. **Obiectul controlului de constituționalitate îl constituie** Legea pentru declararea zilei de 4 iunie Ziua *Tratatului de la Trianon*, care are următorul cuprins:

„Art. 1. — Se declară ziua de 4 iunie Ziua *Tratatului de la Trianon*.”

Art. 2. — (1) În scopul marcării Zilei *Tratatului de la Trianon* se organizează, la nivel național și local, manifestări culturale-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței *Tratatului de la Trianon*.

(2) *Autoritățile administrației publice centrale și locale pot sprijini material și logistic, din bugetele proprii, organizarea și desfășurarea manifestărilor prevăzute la alin. (1).*

(3) *Instituțiile publice, din fonduri proprii, precum și organizațiile neguvernamentale și reprezentanții societății civile pot sprijini manifestările organizate de către autoritățile administrației publice centrale și locale.*

Art. 3. — (1) *Guvernul și autoritățile administrației publice centrale și locale vor lua măsurile necesare pentru ca în această zi să fie arborat drapelul României, în conformitate cu prevederile Legii nr. 75/1994 privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și fotosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice, cu completările ulterioare.*

(2) *Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune, în calitate de servicii publice, vor include în programele lor emisiuni ori aspecte de la manifestările dedicate acestei zile.”*

26. Textele constituționale invocate în susținerea obiecției de neconstituționalitate sunt cele ale art. 1 alin. (4) privind principiul separației și echilibrului puterilor în stat, ale art. 1 alin. (5) în componentele sale referitoare la calitatea legii și la stabilitatea raporturilor juridice, ale art. 16 alin. (1) privind egalitatea în drepturi, ale art. 61 alin. (1) privind rolul Parlamentului, ale art. 73 alin. (3) lit. t) privind reglementarea prin lege organică a celorlalte domenii pentru care în Constituție se prevede adoptarea de legi organice, ale art. 31 alin. (5) privind serviciile publice de radio și de televiziune și ale art. 147 alin. (4) privind efectele deciziilor Curții Constituționale.

27. În prealabil examinării obiecției de neconstituționalitate, Curtea are obligația verificării condițiilor de admisibilitate ale acesteia, prin prisma titularului dreptului de sesizare, a termenului în care acesta este îndrituit să sesizeze instanța constituțională, precum și a obiectului controlului de constituționalitate. Curtea observă că legea criticată a fost adoptată, cu amendamente, de Senat la data de 21 octombrie 2019 și de Camera Deputaților, la data de 13 mai 2020, fiind depusă, în aceeași dată, la secretarul general pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității, și a fost transmisă Președintelui României, spre promulgare, la data de 19 mai 2020. La data de 5 iunie 2020, Curtea Constituțională a fost sesizată cu prezenta obiecție de neconstituționalitate. Așadar, Curtea reține că obiecția de neconstituționalitate formulată este admisibilă, fiind respectate atât dispozițiile constituționale ale art. 146 lit. a) teza întâi, sub aspectul titularului și al obiectului sesizării, cât și cele ale art. 77 alin. (1) teza a doua, sub aspectul termenului în care poate fi sesizată Curtea. Astfel, obiecția de neconstituționalitate a fost formulată de Președintele României cu privire la o lege adoptată de Parlament, dar nepromulgată, în termenul de 20 de zile prevăzut de art. 77 alin. (1) din Constituție (a se vedea și Decizia nr. 67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 223 din 13 martie 2018, paragraful 70, ipoteza a doua).

28. Cu privire la critica de neconstituționalitate raportată la art. 1 alin. (4), art. 61 alin. (1) și art. 147 alin. (4) din Constituție, autorul obiecției de neconstituționalitate susține că legea criticată nu are un caracter normativ, ci unul pur enunțativ.

declarativ, privește un caz individual, lipsit de efecte juridice, iar obiectul său de reglementare nu este determinat în mod clar.

29. În raport cu aceste critici, Curtea observă că în seria tratatelor încheiate în cadrul Conferinței de Pace de la Paris (1918—1920) a fost semnat, la Trianon, la data de 4 iunie 1920, Tratatul dintre Puterile Aliate și Asociate și Ungaria, care a consfințit la nivel juridic internațional încheierea păcii la finalul Primului Război Mondial. Tratatul de la Trianon a reglementat un ansamblu de probleme și raporturi cu caracter economic, juridic, financiar, comercial, militar, național și teritorial, marcând, astfel, încheierea unei păci temeinice, drepte și durabile (astfel cum se stipulează și în preambulul tratatului), iar prin semnarea acestuia înaltele părți contractante au urmărit dezvoltarea cooperării între națiuni și garantarea păcii și siguranței acestora (Partea I — Pactul Societății Națiunilor). Sub aspect teritorial, tratatul reflectă realități istorice, precum apariția unor noi state naționale și desăvârșirea unității naționale a altor țări. În ceea ce privește România, semnarea Tratatului de la Trianon reprezintă un moment important în istoria sa, care a marcat recunoașterea internațională a noilor sale frontiere și desăvârșirea statului național român.

30. Legea criticată în prezenta cauză are ca obiect de reglementare declararea zilei de 4 iunie Ziua Tratatului de la Trianon și prevede organizarea, la nivel național și local, de manifestări cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon. În acest sens, autoritățile centrale și locale, organizațiile neguvernamentale și reprezentanții societății civile pot contribui la organizarea acțiunilor prin acordarea de sprijin material și logistic. De asemenea, se prevede arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României. Totodată, Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune includ în programele lor emisiuni culturale ori aspecte de la manifestările dedicate acestei sărbători.

31. Analizând conținutul normativ al legii supuse controlului de constituționalitate, Curtea observă că acesta este caracterizat prin norme general obligatorii și impersonale și nu se referă la fapte și persoane individuale, adoptarea sa reprezentând expresia voinței legiuitorului primar de a reglementa într-un anumit domeniu al realității sociale, cu scopul de a evidenția valorile naționale și identitatea poporului român. Configurația normativă raportată la scopul urmărit de legiuitor încadrează actul criticat într-o anumită tipologie a legilor adoptate de Parlament, respectiv a acelor care consfințesc sărbătorirea oficială a anumitor zile cu relevanță istorică, culturală sau socială. Așadar, legea criticată nu are un caracter individual, ci cuprinde reguli de aplicabilitate generală și repetată, care concurează la atingerea interesului social general vizat, respectiv organizarea de manifestări cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon. Totodată, pentru atingerea scopului urmărit, legea criticată instituie o serie de obligații în sarcina mai multor subiecte de drept, precum arborarea drapelului României, intonarea imnului național, informarea opiniei publice și reglementează posibilitatea acordării sprijinului logistic pentru organizarea manifestărilor ocazionate de acest moment. Astfel, prin adoptarea legii criticate, legiuitorul a urmărit celebrarea oficială, pe întreg teritoriul României, în data de 4 iunie, de către toți cetățenii săi, a unui eveniment din patrimoniul istoric național, ceea ce se înscrie în obligația pozitivă a statului de a cultiva respectul față de istoria poporului.

32. Evocarea istoriei și a valorilor naționale reprezintă elemente ale identității unui popor, opțiunea legiuitorului primar, Parlamentul, de a adopta o lege cu privire la declararea oficială a unei zile de celebrare a unui eveniment istoric important pentru România fiind circumscrisă marjei sale exclusive de apreciere.

O lege cu un atare obiect de reglementare reprezintă o chestiune de oportunitate față de care Parlamentul, în calitatea sa de unică autoritate legiuitoare, are deplină competență.

33. În continuare, Curtea reține faptul că în materia regimului juridic al instituirii zilelor oficiale Parlamentul a intervenit în numeroase rânduri și a stabilit, prin lege, zile care să marcheze însemnătatea unui anumit eveniment pentru identitatea națională, lingvistică, a minorităților naționale și etnice sau pentru sublinierea rolului diverselor categorii socio-profesionale în cadrul societății românești, pentru evidențierea importanței unor regiuni geografice, pentru marcarea unor subiecte și probleme care reprezintă un interes special ori pentru comemorarea victimelor unor evenimente istorice. Așadar, legile adoptate în această materie reflectă angajamentul statului român față de promovarea și protejarea drepturilor și libertăților fundamentale, a valorilor democratice, a statului de drept, inclusiv prin raportare la tradițiile istorice ale poporului român, cum este cazul de față, opțiunea legiuitorului fiind circumscrisă dispozițiilor constituționale ale art. 1 cu privire la principiile generale ale statului român.

34. Curtea reține că actele de reglementare secundară, ca regulă, sunt emise fie pentru aplicarea legilor, fie pentru detalierea lor. Or, atribuirea unei zile pentru celebrarea oficială a însemnătății Tratatului de la Trianon nu poate îmbrăca forma unui act de reglementare secundară, în lipsa unui cadru legislativ care să atribuie o asemenea competență puterii executive. Totodată, Parlamentul este cel îndreptățit să aleagă actele juridice prin intermediul cărora exprimă voința generală a națiunii, în cazul de față, în vederea atingerii interesului urmărit, considerând oportună adoptarea unei legi, și nu a unei declarații, ținând seama de faptul că aceasta din urmă este un act exclusiv politic (a se vedea Decizia nr. 683 din 27 iunie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 479 din 12 iulie 2012) și conține afirmații de principiu sau luări de poziție și de atitudine, lipsite de efecte juridice, cu relevanță politică și care se bucură de o anumită autoritate și influență în rândul colectivităților.

35. Prin urmare, Curtea reține că legea criticată dă expresie funcției legislative a Parlamentului, astfel încât sunt neîntemeiate criticile potrivit cărora aceasta a fost adoptată cu încălcarea prevederilor art. 1 alin. (4) și ale art. 61 alin. (1) teza a doua din Constituție.

36. De asemenea, Curtea nu poate reține nici încălcarea prevederilor art. 147 alin. (4) din Constituție, având în vedere că jurisprudența sa referitoare la caracterul individual al actului normativ, în sensul că Parlamentul nu poate legifera cu caracter individual, nu își găsește aplicabilitatea în prezenta cauză. Cu prilejul pronunțării acelor decizii Curtea a făcut distincția între caracterul normativ și individual al legii, din perspectiva individualizării, în concret, a destinatarului acesteia căruia i-ar fi prescris un regim juridic special. Or, în cauza de față, legea nu își pierde caracterul normativ, ci, din contră, legiuitorul a reglementat cadrul juridic general pentru evocarea unui eveniment istoric important al țării de către toți cetățenii săi.

37. În ceea ce privește critica de neconstituționalitate raportată la art. 1 alin. (5) și art. 16 alin. (1) din Constituție, Curtea nu poate reține lipsa de previzibilitate a dispozițiilor art. 2 alin. (2) și (3) din legea criticată, întrucât acestea reprezintă temeiul legal care permite destinatarilor acesteia să angajeze cheltuieli ocazionate de organizarea manifestărilor consacrate celebrării Zilei Tratatului de la Trianon, lăsând, în egală măsură, la aprecierea acestora oportunitatea și necesitatea asigurării fondurilor necesare, în funcție de amploarea activităților ce vor avea loc. Așadar, norma legală vizată de critica de neconstituționalitate se caracterizează printr-o anumită suplețe, fiind suficient de clară și precisă pentru a putea fi aplicată fără

a da naștere unor comportamente discriminatorii ale autorităților publice, în distribuirea respectivelor fonduri.

38. Referitor la obligația arborării drapelului României în ziua de 4 iunie, prevăzută de art. 3 alin. (1) din legea criticată. Curtea reține că aceasta, coroborat cu prevederile art. 2 alin. (1) din legea criticată, se încadrează în ipoteza art. 3 lit. b) din Legea nr. 75/1994 privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României de către autoritățile și instituțiile publice, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 237 din 26 august 1994, potrivit căreia „*Drapelul României se arborează temporar [...] b) cu ocazia festivităților și ceremoniilor oficiale cu caracter local, național și internațional, în locurile unde acestea se desfășoară*”. Mai mult, pe perioada sărbătoririi unor evenimente deosebite sau pe durata desfășurării unor ceremonii, cum ar fi festivități și ceremonii oficiale cu caracter local, național și internațional, este obligatorie arborarea drapelului în locurile unde acestea se desfășoară. Neîndeplinirea acestor obligații de către autoritățile și instituțiile publice constituie contravenție și se sancționează potrivit normelor legale în vigoare [în acest sens a se vedea art. 4 alin. (1) lit. b) și g) coroborat cu art. 24 alin. (1) lit. b) și f) din Normele privind arborarea drapelului României, intonarea imnului național și folosirea sigiliilor cu stema României, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 1.157/2001, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 776 din 5 decembrie 2001, cu modificările și completările ulterioare].

39. Referitor la criticile privind nerespectarea dispozițiilor art. 73 alin. (3) lit. t) prin raportare la cele ale art. 31 alin. (5) din Constituție. Curtea reține că art. 3 alin. (2) din legea criticată nu

cuprinde o dispoziție aparținând domeniului de reglementare a legii organice, întrucât nu vizează modul de organizare a serviciilor publice de radiodifuziune și de televiziune și nici controlul parlamentar exercitat asupra activității lor și nici nu stabilește o nouă atribuție a acestor servicii publice, aspecte care, potrivit art. 31 alin. (5) teza a doua din Constituție, sunt rezervate domeniului de reglementare a legii organice. Totodată, Curtea constată că difuzarea informațiilor despre manifestările prilejuite de Ziua Tratatului de la Trianon reprezintă o aplicare a dispozițiilor art. 4 din Legea nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 636 din 27 decembrie 1999, potrivit căreia serviciile publice de radiodifuziune și televiziune sunt obligate să prezinte, în mod obiectiv, imparțial, realitățile vieții social-politice și economice interne și internaționale, să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice, să promoveze, cu competență și exigență, valorile limbii române, ale creației autentice culturale, științifice, naționale și universale, ale minorităților naționale, precum și valorile democratice, civice, morale și sportive, să militeze pentru unitatea națională și independența țării, pentru cultivarea demnității umane, a adevărului și justiției. Așadar, având în vedere faptul că serviciile publice de radiodifuziune și televiziune au obligația legală și constituțională de a informa corect opinia publică și de a reflecta în programele sale toate evenimentele majore de interes național, nu poate fi reținută critica formulată cu privire la nerespectarea dispozițiilor art. 73 alin. (3) lit. t) prin raportare la cele ale art. 31 alin. (5) din Constituție.

40. Pentru considerentele arătate, în temeiul art. 146 lit. a) și al art. 147 alin. (4) din Constituție, precum și al art. 11 alin. (1) lit. A.a), al art. 15 alin. (1) și al art. 18 alin. (2) din Legea nr. 47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

DECIDE:

Respinge, ca neîntemeiată, obiecția de neconstituționalitate formulată de Președintele României și constată că Legea pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* este constituțională în raport cu criticile formulate.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința din data de 15 iulie 2020.

PREȘEDINTELE CURȚII CONSTITUȚIONALE
prof. univ. dr. VALER DORNEANU

Magistrat-asistent,
Andreea Costin

★

OPINIE SEPARATĂ

În dezacord cu soluția pronunțată de Curtea Constituțională, cu majoritate de voturi, formulăm prezenta opinie separată, considerând că **obiecția de neconstituționalitate referitoare la Legea pentru declararea zilei de 4 iunie Ziua Tratatului de la Trianon se impunea a fi admisă deoarece încalcă art. 1 alin. (3) și (5), precum și art. 73 alin. (3) lit. t) raportat la art. 31 alin. (5) din Constituție cu privire la statul de drept și principiul legalității în componenta sa referitoare la calitatea legii.**

1.1. Legea pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* a fost inițiată de 2 senatori și a fost adoptată de Parlament la data de 13.05.2020. La data de 11.06.2020

Președintele României a sesizat Curtea Constituțională cu obiecția de neconstituționalitate a legii, argumentând că aceasta este neconstituțională în integralitate deoarece ea nu este un autentic act normativ, respectiv nu prezintă caracteristicile unei legi ca act juridic al Parlamentului, și, deși a fost adoptată cu procedura specifică legilor ordinare, intervine în domeniul legii organice, fiind astfel încălcate prevederile art. 1 alin. (4) și (5), art. 61 și art. 147 alin. (4), respectiv art. 73 alin. (3) prin raportare la art. 31 alin. (5) din Constituție.

1.2. Legea pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* cuprinde 3 articole. Primul „declară ziua de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon*”. Al doilea permite autorităților

publice centrale și locale, precum și instituțiilor publice și organizațiilor neguvernamentale să sprijine, din bugetele ori fondurile proprii, organizarea de „manifestări cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon”. Al treilea impune Guvernului și autorităților publice centrale și locale să arboreze drapelul României și obligă Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune să includă „în programele lor emisiuni ori aspecte de la manifestările dedicate acestei zile”.

2.1. Primul articol al actului juridic impropriu adoptat de Parlamentul României sub forma unei legi ordinare nu este o normă juridică. Acest prim articol nu are o ipoteză care să indice situația sau contextul în care norma urmează a fi aplicată, nu include o dispoziție prin care să fie stabilită o conduită de urmat pentru subiecte de drept identificate ori identificabile și nu conține vreo sancțiune pentru eventuala nerespectare a inexistentei dispoziții, ci proclamă o doleanță. Acest prim articol impune zilei de 4 iunie să se considere *Ziua Tratatului de la Trianon*. Pretinsa normă juridică rămâne însă una imperfectă atâta vreme cât nu este precizată și sancțiunea ce ar urma să fie aplicată destinatarului său în cazul în care nu ar respecta dispoziția normei juridice. Caracterul imperfect al normelor juridice nu atrage *ipso facto* neconstituționalitatea lor. Însă exprimarea impersonală cuprinsă în art. 1 din lege face ininteligibilă norma juridică, determinând neconstituționalitatea sa prin raportare la standardul clarității și previzibilității legii, dezvoltat în jurisprudența Curții Constituționale referitor la prevederile art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție. Astfel, nu se poate ști cu certitudine dacă ziua de 4 iunie este destinatarul normei juridice, care este ipoteza de lucru în care norma ar urma să fie aplicată, care este conduita de urmat pe care norma o impune și, nu în ultimul rând, care este sensul exact al noțiunii de „declarare” a „zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon*”. În atari condiții, având în vedere și jurisprudența de dată recentă a Curții Constituționale (a se vedea Decizia nr. 384 din 18 iunie 2020) prin care aceasta a invalidat acte normative cu rang de lege prin raportare la art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție pentru lipsa clarității și previzibilității lor, considerăm că art. 1 din Legea pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* este neconstituțional deoarece este lipsit de claritate și previzibilitate întrucât legiuitorul nu definește limpede și predictibil conceptul de „declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon*”, ceea ce face ca subiectul de drept vizat de dispozițiile contestate — ce rămâne a fi identificat — să nu poată înțelege în avans ce anume se așteaptă de la el și să nu poată prevedea consecințele faptelor sale, consecințe care nici măcar nu sunt menționate în lege.

2.2. Al doilea articol al legii este marcat de contradicții interne. Astfel, acest articol cuprinde 3 alineate, dintre care ultimele două sunt norme permissive și se adresează mai multor subiecte de drept (autorități și instituții publice, precum și organizații neguvernamentale) cărora le este permis să utilizeze bugetele sau fondurile proprii pentru a organiza „manifestări cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon”. Însă primul alineat al art. 2 din Legea pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* cuprinde o normă imperativă, prin care se instituie — în sarcina unui subiect de drept care rămâne a fi identificat — obligația de a fi organizate, „la nivel național și local, manifestări cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon”. Apare astfel o **contradicție internă** între alin. (1) și

alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol de lege, care nu poate fi clarificată:

— nici prin *interpretarea literală* — nu se știe cine trebuie să organizeze, dar se știe cine poată să plătească;

— nici prin *interpretarea sistematică* — subiectele de drept vizate de alineatele (2) și (3) ale art. 2 din lege ar putea fi obligate să organizeze, dar nu trebuie neapărat să plătească?;

— nici prin *interpretarea teleologică* — dat fiind că scopul legiuitorului a fost acela de a declara ziua de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon*, care ar fi subiectul de drept ce ar putea fi considerat titular al obligației prevăzute de alin. (1) al art. 2 din lege?;

— nici chiar prin *interpretarea contextuală* — dacă legiuitorul nu le-ar fi permis *expressis verbis*, oare subiectele de drept vizate de alineatele (2) și (3) ar fi putut oricum să utilizeze bugetele ori fondurile proprii pentru a organiza „manifestări cultural-educative și științifice consacrate conștientizării semnificației și importanței Tratatului de la Trianon” așa cum le obligă alin. (1) al art. 2 din lege?

Dat fiind multiplele interpretări posibile, rezultate din lipsa de claritate și previzibilitate a acestor norme, **considerăm că și art. 2 din lege este neconstituțional prin raportare la art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.**

2.3. Al treilea articol al Legii pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* este clar: el obligă autoritățile publice centrale și locale să arboreze drapelul României în ziua de 4 iunie și obligă Societatea Română de Radiodifuziune și Societatea Română de Televiziune să includă „în programele lor emisiuni ori aspecte de la manifestările dedicate acestei zile”. Deși și această normă juridică este — de asemenea — imperfectă, căci nu precizează sancțiunea ce ar urma să fie aplicată în cazul nerespectării dispoziției, ea are destinatari limpede și corect identificați, o ipoteză riguros circumstanțiată și o dispoziție clară. Caracterul său de normă juridică imperfectă nu îi atrage însă neconstituționalitatea. **Problema art. 3 din lege constă în domeniul de reglementare pe care îl vizează corelat cu procedura legislativă folosită la adoptarea legii, căci el se referă la relații sociale pentru care art. 73 alin. (3) din Constituție impune utilizarea procedurii legislative specifice legilor organice, iar Legea pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* a fost adoptată ca lege ordinară.** Astfel, art. 31 alin. (5) din Constituție precizează *expressis verbis* că serviciile publice de radio și televiziune sunt autonome și se organizează prin lege organică, iar art. 73 alin. (3) din Constituție arată că domeniul legii organice include toate domeniile pentru care Constituția impune adoptarea lor. Prin urmare, și art. 3 din lege este neconstituțional, prin raportare la art. 73 alin. (3) coroborat cu art. 31 alin. (5) din Constituție.

3.1. Dincolo de această analiză (tehnică) juridică, în cadrul dezbaterilor parlamentare prilejuite de adoptarea acestei legi au fost aduse argumente în favoarea reglementării prin lege a unei declarații precum cea din primul articol sus-menționat și au fost aduse argumente împotriva unei astfel de reglementări, arătându-se că pentru exprimarea unor poziții Parlamentul are la dispoziție instrumentul juridic al declarațiilor politice. De altfel, **actul juridic ce formează obiect al controlului de constituționalitate în prezenta cauză are conținutul unei declarații politice îmbrăcat în haina unei legi.** În sine, acest aspect este suficient pentru a se constata încălcarea flagrantă de către Parlament a principiilor statului de drept și legalității, consacrate de art. 1 alin. (3) și (5) din Constituție.

3.2. Însă, în măsura în care dezbaterile parlamentare pot ajuta la mai buna înțelegere a finalității urmărite de legiuitor, trebuie reținută aici afirmația extrem de pertinentă, concisă și plină de semnificații constituționale asumată în cadrul dezbaterilor din camera decizională de un deputat: „o majoritate fără reumușcări nu își demonstrează puterea în mod ostentativ”. Dincolo de orice subtile analize juridice ar putea fi făcute pe marginea celor exprimate în ceea ce impropriu va intra în fondul activ al sistemului normativ din România sub denumirea de *Legea pentru declararea zilei de 4 iunie Ziua Tratatului de la Trianon*, o astfel de abordare juridică a unui fapt istoric de către Parlamentul României pune în discuție, încă o dată, caracterul ontologic al toleranței în orice democrație și al democrației pentru orice stat de drept. Din punct de vedere

constituțional valori esențiale pentru orice comunitate socială constituită într-un stat de drept și democratic precum toleranța, pluralismul, libertatea și egalitatea tuturor ființelor umane, autolimitarea puterilor publice prin norme juridice pentru garantarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor și crearea premiselor pentru participarea lor la exercitarea puterii în stat trebuie respectate chiar și în absența unor sancțiuni juridice, precum controlul constituționalității legilor, tocmai pentru că ele asigură liantul care face posibilă viața pașnică în cadrul colectivității umane. În opinia noastră *Legea pentru declararea zilei de 4 iunie Ziua Tratatului de la Trianon* nu trece testul elementar al democrației și al statului de drept, așa cum aceste valori sunt declinate în fiecare și toate dispozițiile Constituției României.

Judecători,

dr. Livia Doina Stanciu

prof. univ. dr. Elena-Simina Tănăsescu

★

OPINIE SEPARATĂ

1. În dezacord cu soluția adoptată — cu majoritate de voturi — prin Decizia nr. 592 din 15 iulie 2020, considerăm că obiecția de neconstituționalitate trebuie admisă și constatată neconstituționalitatea Legii pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon*.

2. Potrivit jurisprudenței Curții Constituționale, legea, ca act juridic al Parlamentului, reglementează relații sociale generale, fiind, prin esența și finalitatea ei constituțională, un act cu aplicabilitate generală. Prin definiție, legea, ca act juridic de putere, are caracter unilateral, dând expresie exclusiv voinței legiuitorului, ale cărei conținut și formă sunt determinate de nevoia de reglementare a unui anumit domeniu de relații sociale și de specificul acestuia. Or, în măsura în care domeniul de incidență a reglementării este determinat concret, dată fiind rațiunea *intuitu personae* a reglementării, aceasta are caracter individual, ea fiind concepută nu pentru a fi aplicată unui număr nedeterminat de cazuri concrete, în funcție de încadrarea lor în ipoteza normei, ci, *de plano*, într-un singur caz, prestabilit fără echivoc (a se vedea Decizia nr. 600 din 9 noiembrie 2005, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.060 din 26 noiembrie 2005, Decizia nr. 970 din 31 octombrie 2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 796 din 22 noiembrie 2007, Decizia nr. 494 din 21 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 819 din 21 decembrie 2013, Decizia nr. 574 din 16 octombrie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 889 din 8 decembrie 2014, paragraful 21, sau Decizia nr. 777 din 28 noiembrie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 1.011 din 20 decembrie 2017, paragraful 24).

3. În acest context jurisprudențial se ridică problema relațiilor sociale generale reglementate prin legea analizată. Pentru a determina relațiile sociale reglementate, din punct de vedere al tehnicii legislative, trebuie să se stabilească obiectul de reglementare al acestei legi.

4. Potrivit art. 41 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I,

nr. 260 din 21 aprilie 2010, „*Titlul actului normativ cuprinde denumirea generică a actului, în funcție de categoria sa juridică și de autoritatea emitentă, precum și obiectul reglementării exprimat sintetic*”. În lipsa unor dispoziții generale ale legii care să orienteze reglementarea, obiectul acesteia este dat chiar prin titlu (Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 123 din 19 februarie 2014, sau Decizia nr. 1 din 14 ianuarie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 85 din 2 februarie 2015, paragraful 23).

5. Astfel, în cauza de față, titlul legii, reluat în art. 1 al legii, este cel care califică obiectul său de reglementare, care nu are caracter normativ, ci unul constatator al unei realități istorice, respectiv că Tratatul de la Trianon s-a semnat la 4 iunie [1920] și că, prin urmare, aceasta este și Ziua Tratatului de la Trianon. Se poate lesne observa că legea nu atașează o anumită semnificație sau o valoare simbol acestei date, astfel că, precum o lucrare cu caracter istoric, relatează/expune un adevăr factual, de necontestat, cert, evident și neindoielnic. De aceea, nu putem decât să constatăm că obiectul de reglementare al legii nu vizează stabilirea unor reguli de conduită generală, abstracte și impersonale, iar *actul Parlamentului nu este unul de legiferare, ci unul de (re)aducere la cunoștința publicului a unei date cu caracter istoric*. Or, un asemenea obiect de reglementare nu are nicio tangență cu activitatea generatoare de norme și cu normativismul de tip kelsenian pe care a fost construit întregul sistem normativ românesc.

6. Este adevărat că fiecare popor își are simbolistica proprie, însă, aceasta se atașează diverselor evenimente istorice din istoria sa, astfel că ***o lege poate reglementa valoarea de simbol a datei respective, și nu faptul istoric în sine care a avut loc la data respectivă***. În acest sens, ca reper legislativ, menționăm exemplificativ — din cele peste 50 existente în fondul activ al legislației — următoarele acte normative:

— Legea nr. 230/2015, care declară ziua de 14 noiembrie Ziua Dobrogei, și nu ziua rostirii de către domnitorul Carol I a „Proclamației către dobrogeni” [14 noiembrie 1878];

— Legea nr. 250/2015, care declară ziua de 28 noiembrie Ziua Bucovinei, și nu ziua votării de către Congresul General al Bucovinei a Unirii Bucovinei cu Regatul României [15/28 noiembrie 1918];

— Legea nr. 36/2017, care declară ziua de 27 martie Ziua Unirii Basarabiei cu România ca zi de sărbătoare națională, și nu ziua votării de către Sfatul Țării a *Actului Unirii* [27 martie 1918].

— Legea nr. 65/2017, care declară ziua de 21 martie Ziua Olteniei, și nu ziua intrării oastei revoluționare a lui Tudor Vladimirescu în București [21 martie 1821].

7. Legile adoptate în vederea celebrării/sărbătoririi/comemorării unui anumit eveniment istoric au caracter normativ numai în măsura în care atașează o semnificație pentru societatea românească sau o valoare de simbol evenimentului respectiv, care, astfel, este convertit, în mod convențional, într-un concept cu conținut juridic. Astfel, prin acest mecanism, evenimentul istoric este adus dintr-un registru pur istoric într-unul juridic. Or, legea criticată normativizează evenimentul istoric în sine. Prin urmare, rezultă că legii astfel adoptate îi lipsește conținutul juridic, ceea ce dă naștere unei construcții de tip eteroclit.

8. Dreptul obiectiv sau pozitiv nu poate fi o crestomație oficială mai mult sau mai puțin omogenă de evenimente istorice; rememorarea actelor și faptelor istorice poate fi realizată exclusiv prin declarații ale Parlamentului, ca acte cu caracter exclusiv politic. Subliniem că normele juridice reglementează relații sociale și generează raporturi juridice, astfel că ele pot fi modificate, completate sau abrogate, după caz, putând suferi evenimente legislative în funcție de opțiunea legiuitorului. De aceea, și legile care atașează o anumită simbolistică unei date/ eveniment istoric pot suferi evenimente legislative în legătură cu simbolistica respectivă. În schimb, o lege care consacră în corpul său un fapt istoric, în mod evident, nu poate suferi evenimente legislative pentru că, așa cum este în cazul dat, este evident că *Tratatul de la Trianon* nu a fost semnat la o altă dată.

9. Rezultă că legea analizată suferă de deficiențe majore de ordin tehnic-juridic, afectând concepția de ansamblu, precum și logica interioară a acesteia și se constituie într-un precedent legislativ care poate duce la negarea normativismului ce caracterizează însăși actul de legiferare. De aceea, este necesar ca legiuitorul să evite amalgamarea nedorită a elementelor caracterizante ale declarațiilor politice cu cele ale legilor și să realizeze o diferențiere netă între acestea. Că dorința corpului legislativ este aceea să marcheze un anumit eveniment important din istoria poporului român este o chestiune de simbolistică națională, drept care poate face obiectul legii, pe când normativizarea unui fapt istoric indică faptul că există cel puțin o problemă de natură epistemologică ce privește actul de legiferare. Legiferarea trebuie realizată în forma și condițiile prescrise de Constituție, respectând dihotomia dintre legi și declarații politice. În consecință, astfel cum am arătat, legea în sens restrâns, și dreptul, în sens larg, nu pot deveni în sine o colecție de acte și fapte istorice, nefiind aceasta natura, rolul și menirea lor.

10. Subliniem și faptul că, în opinia separată pe care am formulat-o la Decizia Curții Constituționale nr. 118 din 19 martie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 367 din 27 aprilie 2018, am arătat că determinarea caracterului normativ al unei legi se realizează și în funcție de *raporturile juridice* care iau naștere/pot lua naștere în temeiul său, ca și criteriu alternativ celui referitor la *relațiile sociale generale reglementate*. Or, în cazul de față, este evident că, în temeiul acestei legi, nu iau naștere raporturi juridice, ci se stabilește doar că un tratat semnat la 4 iunie 1920 a fost semnat la 4 iunie. Atât și nimic mai mult ... *Așadar, legea analizată nu reglementează nici relații sociale generale și nici nu generează raporturi juridice.*

11. *De altfel, apreciem că atât timp cât o lege care înființa o unitate de învățământ preuniversitar este neconstituțională pe motiv că nu are caracter normativ, cu atât mai mult este afectată de aceleași vicii de neconstituționalitate o lege care declară că un act istoric a avut loc la o anumită dată.*

12. Totodată, este de observat că, din punct de vedere al tehnicii legislative, legea analizată cuprinde trei articole, dintre care unul nu are valoare normativă (art. 1), iar celelalte două articole, fiind accesorii art. 1 din lege, nu pot avea la rândul lor valoare normativă. În jurisprudența sa, Curtea a statuat că dacă dispăre unul dintre elementele fundamentale ale legii, aceasta nu mai poate reglementa relațiile sociale care transpar încă din titlul și obiectul său. Textele rămase, cu valoare secundară în economia legii, nu pot avea o existență izolată sau singulară, ele relevându-și rațiunea normativă doar dacă sunt integrate într-un act normativ care are un obiect de reglementare principal [a se vedea Decizia nr. 61 din 7 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 219 din 30 martie 2017, paragrafele 67 și 68]. Prin urmare, în condițiile date, art. 2 și 3 din lege nu pot dezvolta un text căruia îi lipsește caracterul normativ; de aceea ele au doar o aparență de normalitate, astfel că viciul de neconstituționalitate extrinsec constatat în privința art. 1 se extinde și asupra acestora (*accessorium sequitur principale*). De asemenea, este discutabil dacă aceste prevederi dezvoltă un anumit text de lege, conținutul lor circumscriindu-se mai degrabă executării legii (lege care, în cauza de față, nu are obiect de reglementare), drept care aspectele privind organizarea de manifestări culturale și educaționale sau posibilitatea finanțării și sprijinirii acestora puteau fi stabilite prin acte de reglementare secundară.

13. Prin urmare, considerăm că transpunerea în mod factual în lege a unor evenimente istorice neagă normativitatea legii și creează contradicții conceptuale în sistemul de drept, sistem în centrul căruia se află norma juridică, și nu faptele/ actele istorice. De altfel, reglementarea prin lege a unor aspecte factuale (valoarea accelerației gravitaționale, data la care a avut loc o anumită bătălie) nu face decât să anihileze normativismul și să îl înlocuiască cu o construcție eteroclită ce nu își găsește locul în domeniul dreptului.

14. Având în vedere cele expuse, apreciem că obiecția de neconstituționalitate formulată este întemeiată, iar Legea pentru declararea zilei de 4 iunie *Ziua Tratatului de la Trianon* este neconstituțională.

Judecător,
conf. univ. dr. Varga Attila